

ВІДГУКИ

Славна донька славного батька

Богуславець Леся (*Нитченко-Ткач Олександра Дмитрівна; народилася 23 червня 1931 р. у м. Зіньків, нині Полтавська область*) – радіожурналістка й письменниця. Дочка Дмитра Нитченка, сестра Галини Кошарської. У дитинстві жила й навчалася в Харкові. 1943 року з батьками виїхала з України. У повоєнний час мешкала в Західній Німеччині (м. Новий Ульм), у місті Еттлінген закінчила українську гімназію. 1949 року переїхала в Австралію (Мельбурн). Працювала в шпиталі, а з 1978 року – в українському відділі австралійського державного радіо в Мельбурні (від 1989 р. очолює українську програму). Друкувати художні твори почала 1976 року. Належить до організації українських письменників у діаспорі «Слово» та НСПУ (1996). Твори Богуславець – про життя української еміграції в Австралії та враження від поїздок на Батьківщину, здійснених у 80–90-ті рр. Стильовими особливостями її прози є індивідуалізація образів-характерів, дотепний гумор, сатира та іронія (часто самоіронія), використання народних прислів'їв і приказок. Тексти Богуславець, особливо її подорожні нариси, пройняті почуттям любові до України, її мови, культури. Більш

як 50 оповідань опубліковані в українських часописах діаспори. Після смерті батька вона продовжила започатковане ним видання «Листи письменників» (Ніжин, 2001, зб. 4, 5, за участі О. Астаф'єва).

Петро РОТАЧ

Від редакції: Окрім усього, пані Леся є членкинею редколегії «Березоля», на пошанування світлої пам'яті свого батька та матері Марії Григорівни вона щороку виділяє власні кошти для преміювання авторів за кращі твори, надруковані в «Березолі».

Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою отримав від Лесі Богуславець таке повідомлення:

Шановна редакціє, дякую за листа й пропозицію надсилати мені електронні версії ваших видань.

Вдячна за пересланий матеріал. Цікаво було прочитати про Емму Андіївську. Дуже давно, коли переїхала з родиною в Німеччину, уперше зустрілася з нею. Незабаром ми заприятелювали, бо були в цім таборі письменників майже однолітки: їй тоді було тринадцять років, мені – дванадцять (згодом, щоправда, вона зменшила свій вік на рік). Ми тоді лазили по деревах. Містечко називалося Forst Lauzitz (сподіваюся, не помилилась), там народилася моя сестра Галина. Пригадую, Емма читала якісь заборонені романи, а я стояла біля дверей, щоб не йшов хтось дорослий. Не знаю, чи я розуміла те, що слухала, але було дуже цікаво, бо це було те, чого нам не можна було ще на той час знати. Пізніше наша родина виїхала в Берлін, і я отримала від Емми листа й фото.

Згодом, через багато років, коли я була дівчиною, вона написала, не пригадую мені чи батькові, листа й вірші, у яких згадувала чоловічий орган. Батько їй одписав, мабуть, негативно,

і вона більше нічого не надсилала. Пізніше я читала її прозу та поезію, але, на жаль, не розуміла й тому втратила цікавість. Але бачу, що вона стала популярною, і я рада за неї.

Мені буде дуже цікаво читати Ваші матеріали, я буду Вам дуже вдячна. За допомогою Інтернету я спілкуюся з Україною (Києвом, Харковом і Полтавою): з редактором журналу «Березіль» та з представниками організацій, з якими зустрічалася під час своїх подорожей Україною, а також у виданнях, яких друкувалася. Читаю газету «День», «Українську Літературну Газету» і «Літературну Україну», а з комп'ютера читаю «Українську правду», «Еспресо», «Свободу», окрім цього, дивлюся щодня телебачення з Києва (його під'єднав онук). Також переглядаю на ютубі канали журналістів, учора мене дуже вразило інтерв'ю Гордона з Богданом, як той дуже песимістично розповідав про Зеленського. А сьогодні прочитала статтю в газеті «День» голови спілки письменників Сидоржевського, також дуже критичну. Щоправда, газети приходять із запізненням. Ще раз щиро дякую за часопис, я певна, він буде для мене дуже цікавий.

Леся БОГУСЛАВЕЦЬ, м. Мельбурн

Діаспорознавство в дипломатії

Науково-дослідний центр «Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара» та факультет міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія» 23–24 вересня 2020 року провели VIII Міжнародну наукову конференцію «Українська діаспора: проблеми дослідження». Співорганізатором традиційно стало Українське Історичне Товариство, що цього року святкує 55-річчя. Уперше наукове зібрання проводилося за співпраці з Науковим товариством історії дипломатії та міжнародних відносин. Ураховуючи сучасні умови пандемії, працювали в дистанційному режимі завдяки використанню застосунку Google.Meet.

Захід об'єднав понад 70 учасників з десяти країн світу. Упродовж двох днів авторитетні дослідники, науково-педагогічні працівники, співробітники дипломатичних установ, громадські діячі, аспіранти та студенти з України, Австралії, Болгарії, Бразилії, Канади, Німеччини, Польщі, Російської Федерації, Словаччини, США обговорювали актуальні питання досліджень закордонного українства, ділилися результатами своєї суспільної праці та наукової творчості.

У перший день роботи конференції з вітальним словом до учасників звернулися ректор Острозької академії, Герой України, доктор психологічних наук, професор Ігор Пасічник; директорка НДЦ «Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара», деканеса факультету міжнародних відносин, докторка історичних наук, професорка Алла Атаманенко; президент Світового Конгресу Українців (1998–2008), доктор права Аскольд Лозинський.

Пленарне засідання, що було проведене впродовж трьох сесій, відкрила доповідь Аскольда Лозинського (Нью-Йорк, США) «Справедливість і етика в демократії». Під час засідання розглянули проблеми дослідження української літератури, спорту в діаспорі, національно-визвольного руху українців за кордоном, представили особливості організації та функціонування українських громадських організацій у різних державах світу, хід реалізації проектів, спрямованих на співпрацю з Україною, висвітлили життєві сценарії наших відомих земляків. З перелічених питань доповіді виголовили: Софія Мицак (Сідней, Австралія), Всеволод Соколик (Торонто, Канада), Тамара Денисенко (Рочестер, штат Нью-Йорк, США), Мірна Волошин (Куртиба, Парана, Бразилія), Антоніна Якімова (Софія, Болгарія), Валентина Піскун (Київ, Україна), Володимир Трофимович (Острого, Україна), Андрій Литвин (Російська Федерація). Своїми спогадами про життя українців у таборі для переміщених осіб у Регенсбурзі поділилася Оксана Бризгун-Соколик (Торонто, Канада), про українське життя в американському Рочестері – Володимир Пилишенко (Рочестер, штат Нью-Йорк, США).

Михайло Рагушний (Київ, Україна) розповів про діяльність Громадської Спільноти «Українська Всесвітня Координаційна Рада», яку він очолює, як інструмент співпраці між Україною та світовим українством. Під час засідання також обговорили

культурно-мистецьку спадщину закордонного українства. Цій проблематиці були присвячені доповіді Надії Темірової (Вінниця, Україна) та Анастасії Хеленюк (Острого, Україна). Усі виступи викликали жваві обговорення та дискусії.

Другий день проведення наукового форуму розпочався із секційних засідань: «Діаспора як явище. Суспільно-політичне життя в діаспорі»; «Українська освіта та наука в діаспорі. Визначні українці за межами України»; «Культурні, мистецькі та літературні здобутки закордонного українства»; «Архіви, архівні фонди, книжкові колекції та преса діаспори в Україні та за кордоном». Упродовж їхньої роботи відбулися дискусії, обговорення представлених доповідей, демонстрація презентаційних матеріалів тощо.

До секційних засідань долучилися учасники Українсько-Канадської Парламентської програми Артем Барабаш, Тетяна Кондакова, Михайло Корчинський, радник Посольства України в Болгарії Анна Тертична, Олеся Лазаренко (Німеччина), Матеуш Светліцкі (Польща), Ганна Карась та Віолетта Дутчак (Івано-Франківськ, Україна), Оксана Супронюк (Київ, Україна), Олеся Дзира (Київ, Україна), Ярослав Сенік (Львів, Україна), Наталія Конопка (Острого, Україна), аспіранти та інші дослідники. Серед тих, хто не зміг через різні причини взяти участь безпосередньо, але надіслали для публікації тексти – Мирон Куропась (Чикаго, США), Євгеній Савенко (Нижнекамськ, Російська Федерація), Таня Матанова (Софія, Болгарія) та ін.

Під час підсумкового пленарного засідання було обговорено низку важливих питань діаспорознавства. Виступ голови Правління Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин Ірини Матяш (Київ, Україна) був присвячений українським дипломатам доби визвольних змагань та питанню створення енциклопедичного довідника «Місця пам'яті української дипломатії». Значний інтерес ви-

кликала доповідь Миколи Мушинки (Пряшів, Словаччина). Не менш цікавими були виступи Наталії Ребрик (Ужгород, Україна) та Олени Романенко (Київ, Україна). Про роль кримської діаспори в Туреччині в національному русі кримли (кін. 80-х – поч. 2000-х рр.) вів мову Рустем Мамут оглу Аблятіфов (Львів, Україна). Доповідь Алли Атаманенко «Професор Любомир Р. Винар та Українське Історичне Товариство» була присвячена 55-річному УІТ та пам'яті видатного вченого.

На завершення конференції відбулася презентація видань діаспоріани, опублікованих в Україні та за кордоном. Нові екземпляри презентували Алла Атаманенко (Острого, Україна), Ганна Карась (Івано-Франківськ, Україна), Віолетта Дутчак (Івано-Франківськ, Україна), Лариса Вахніна (Київ, Україна), Антоніна Якімова (Софія, Болгарія), Микола Проців (Бережани, Україна). Тамара Денисенко (Рочестер, штат Нью-Йорк, США) анонсувала вихід збірки віршів українців різних поколінь, які живуть у Рочестері, а Андрій Литвин подарував бібліотеці Інституту досліджень української діаспори Острозької академії комплект випусків часопису «Громада українців Росії».

А. Є. Атаманенко

Окремі презентаційні матеріали, тексти виступів доповідачів та відеозаписи роботи конференції будуть незабаром доступні на офіційному сайті Інституту досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара НаУОА. За результатами міжнародної наукової зустрічі планується вихід фахового збірника матеріалів конференції. Вона стала платформою для налагодження контактів між дослідниками та громадськими діячами з різних держав.

Плекаймо надію, що проведений захід сприятиме розвитку діаспорознавчих студій в Україні та світі.

Організаційний комітет VIII Міжнародної наукової конференції «Українська діаспора: проблеми дослідження» висловлює щирю вдячність усім, хто долучився до її проведення.

Назар МАРТИНЮК, м. Острог

ПАЛІТУРКА

Дистанція до ідеалу

(Астаф'єв Олександр. Розмова з бігуном на довгу дистанцію: вибрані есеї, статті, нариси / Упорядники: А. Дністровий, М. Астаф'єва. Львів : ЛА «Піраміда», 2020. 304 с.)

Людина тужить за ідеалом. Вона вбачає його чи в сивій давнині людства («золотому віці», послуговуючись образом античної міфології), чи у власних спогадах дитинства. Або ж у віддаленому чи близькому майбутньому, оселяючи той ідеал у мрії чи в утопічні проекти. Залежно від того, де людина розташовує власний ідеал на вісі часу, у неї вибудовується напрям руху: чи до ренесансної всеохопності, універсалізму та освіченості; чи до постмодерної фрагментарності, калейдоскопічності та механічності. Цю вісь можна було б означити й так: від техне (ремесла, вправності, відточеності) до техніки (машинного автоматизму).

Власне, таку дистанцію й прокладає перед читачем Олександр Астаф'єв у секціях книжки: «Ренесансній», «Полоністичній», «Краєзнавчій», «Нариси про друзів і приятелів» і «Літературній». Відкриває видання стаття «Українські спудеї у найдавніших університетах Європи» (своєрідна похвала освіченості), а завершує есе «Що ми знаємо про нобелівську номінантку Ольгу Мак?» (опосередковано вказує на неповноту та поверховість людських знань).

Іноді поверховість людська межує зі зверхністю, що переконливо демонструє «замальовка з натури» – розмова поблизу руїн зруйнованого монастиря (есе «Васса»), а також схильність до нищення морального, через заборону на пам'ять («Різдявняні вірші Памви Беринди на тлі заборони колядування», «Довженко в Тернополі: трагедія “визволення”»), чи фізичного «Останній лист Миколи Ігнатенка», «Стела зрілого жита»).

«Розмова з бігуном на довгу дистанцію» – книга геть далека від дидактики. Це не лекція (навіть у «Ренесансній секції», що найближча до жанру статті), це таки розмова – вільна, асоціативна та художньо виразна, з живими інтонаціями. Читач віднайде тут і пластичність пейзажу («Зузанна Целецька: чортківський слід під мурами Вавелю...»), і детективну інтригу («Грішний ангел, або шедевр на замовлення поліції (Адам Міцкевич і Кароліна Собанська)»), і містичне тло інтерпретації історії («Юзеф Пілсудський: угода з дияволом (Міфологема пана Твардовського в поемі “Попіл імперій” Юрія Клена»)), і метафоричність вислову – як у назві есе

(«Сонце на поперечині (Ярослав Злонкевич)»; «Він засівав грішну землю ангелами (Ярослав Павуляк)», так і в тексті: «Сонце повисло на обриві болю і коливалося між прощанням і надією» (С. 199, есе про Ярослава Павуляка).

Чи пейзаж оцей не є також емблемою людини, яка шукає свій ідеал і прямує-біжить до нього все життя, наче бігун на довгу дистанцію? Припускаю, що той бігун – автор книжки, а ще – кожен читач, який запрогне бігти з автором поруч і вести з ним розмову. На рівних. Аби краще збагнути себе й свій шлях.

Людина тужить за ідеалом і рухається до нього з власною швидкістю. Та часто забуває вагомий факт: насправді ідеал рухає нею, бо є не зовнішнім щодо людини набором кращих ознак і якостей, а невіддільною частиною самої людини. Відстань до ідеалу саме тому найдовша й водночас найкоротша... І кожна людина – тут і тепер – сполучає себе колишнього, власне минуле (як частину минулого власного роду та народу) і майбутнє (як можливість прозріння, профетичності, одкровення). Приміром, такого: «У пісні золотий вік минулого і царство майбутнього зближуються і об'єднуються в нову надію» (С. 169, есе про Ярослава Злонкевича). Чи отакого: «Бо соборність – це спілкування живих із мертвими, це уболівання за долю депортованих, це Ярославів діалог зі своїм дядьком Юрієм Злонкевичем та його однодумцями, яких він ніколи й не бачив» (С. 166, там само).

Нова надія має ім'я «сьогодні», бо ж саме в цій точці щоразу сходиться минуле і майбутнє. Нова надія має ім'я «соборність» – родова й національна єдність, але також, на мою думку, особиста цілісність. Бо лише набувши її, можна подолати історію, «що має характер злочину» (С. 165, там само), у власному мікрокосмі – неетичність, емоційну байдужість, награність. А відтак – набути змогу подолати її у суспільній площині, ставши «мікротеосом» (С. 165, там само) не за назвою, а за суттю. Але це потребує шлифування, так би мовити, різьблення характеру.

У час, коли вельми модним стало бути людиною «made-self», автор розмови цілу секцію присвячує друзям і приятелям, котрі поділяли його дистанцію до себе й у чомусь різьбили людську вдячу. Ці нариси сповнені чару душевного тепла та вдячної пам'яті.

Загалом, чи пише автор про малознаних і призабутих авторів, які випали з реєстрів (есеї про Йосипа Позичанюка і Ростислава Кедря), чи про призабуті, але варті уваги твори (переклад

Олександром Жомніром «Утраченого раю» Джона Мілтона), чи про осіб іменитих і відомих (есеї про Дмитра Донцова та Івана Кошелівця) – він пише про пам'ять. Пам'ять про утрачений рай – у собі та довкола себе. Йому, як і Миколі Ігнатенку, про якого автор пише, болить «релігія розпаду людини» (С. 206). Мабуть, не буде перебільшенням припустити, що Олександр Астаф'єв солідаризується з героєм свого есе в думці: віднайти рай у собі можна, якщо залишишся людиною – моральною,

вдячною, чутливою до Краси і Гармонії в добу «бляшаних барабанщиків» (С. 210, там само).

«Розмова з бігуном на довгу дистанцію» Олександра Астаф'єва не нав'язує читачеві певної позиції, лише заохочує його відчутти на смак «джерела живого мислення» (С. 203, там само) і пробігти дистанцію до ідеалу в зручному темпі поряд із автором. Долучатися чи ні – вирішувати читачеві.

Надія ГАВРИЛЮК, м. Київ

Яскравий рік з «Пацьорками»

Українське земляцтво Сілламья «Водограй» розпочало проєкт «Пацьорки» за підтримки Фонду Інтеграції та Міністерства Культури Естонії.

Назва символічна. Пацьорки – це скляне намисто. Як з окремих намистин складається гарна прикраса, так і з яскравих вражень, визначних подій та веселих свят складається відчуття щастя та повноти життя. Гасло нашого проєкту – «Проживи рік яскраво!»

У рамках проєкту ми створили веб-додаток «Пацьорки» (<https://pacyorky.ee/>) – календар культурних подій українських товариств Естонії. Він допомагає слідкувати за культурним життям української діаспори Естонії й дає змогу завчасно дізнаватися про цікаві події, не пропускаючи їх. Додаток автоматично збирає події, створені в групах українських культурних товариств у соціальній мережі Facebook, що підключилися до «Пацьорки». У такий спосіб усі культурні українські заходи можна буде знайти в одному місці – на сайті pacyorky.ee, подивитися в календарі та на мапі подій. Це спрощує життя естонців, котрі цікавляться українською культурою, оскільки їм більше не потрібно слідкувати за всіма групами окремо, щоб не пропустити чогось цікавого. Достатньо буде продивитися календар на нашому сайті. Ми сподіваємося, що додаток «Пацьорки» допоможе зробити дозволя жителів

Естонії різноманітнішим та наповнить життя веселими спогадами. Також ми хочемо привернути увагу нових людей до діяльності національно-культурних товариств.

Сайт оновлює події автоматично, і це не потребує зайвого часу та зусиль на подання інформації. Достатньо підключитись один раз, а тоді просто створювати події на FB сторінці, що вже є рутиною для більшості культурних товариств. У такий спосіб додаток допоможе розрекламувати ваші події, зацікавити більше людей і долучити більше учасників. Активна рекламна кампанія «Пацьорки», запущена у вересні 2020 року в соціальних медіа, сприятиме досягненню нашої мети. Додаток доступний українською, естонською, російською та англійською мовами. Також він має функцію розсилки. Можна підписатися на сповіщення про нові події, і оновлення будуть приходити на вашу електронну скриньку. Дякуємо Дмитру Голікову за ідею та розробку веб-додатку.

Друга частина естонського проєкту «Пацьорки» – це розробка й видання однойменної настільної карткової гри для всієї родини. Вона створена за мотивами святкування українських календарних, родинних та народних свят. Головна мета – об'єднати покоління й занурити учасників у пізнання українських традицій. Секрет успіху – це яскраві ілюстрації, цікава концепція, а також популярність настільних карткових ігор серед молоді. Протягом гри кожен учасник представлятиме одного з членів української родини, що живе в давні часи. Гравець разом зі своїм героєм проживатиме один календарний рік від Різдва до Миколая, відзначаючи народні та родинні свята за українськими тра-

Лариса Житник - голова українського земляцтва «Водограй»

диціями. У грі представлені всі атрибути культури та свят: національні страви, костюми, музичні інструменти, побутові правила, звичаї тощо. За кожне свято, що пережите за традиціями, якщо гравець використав правильні карти страв, атрибутів, ритуалів, він отримує фішку щастя. Виграє той, хто проживе найщасливіший рік, назбиравши найбільше фішок.

Ми збрали інформацію про народні та родинні українські свята до одного буклету, що входить до комплекту гри, щоб освіжити знання гравців. Опис гри, фото та відео можна знайти на сайті <https://pacyorky.ee/> у спеціальному розділі «Гра». Ми також викладемо на сайт відео з процесом гри в «Пацьорки», щоб учасникам було легше зорієнтуватися в правилах. Восени 2020 року ми подаруємо по комплекту нашої забавки українським недільним школам Естонії, а також проведемо три ігрові вечори в різних містах. Ми впевнені, що наш проєкт допоможе українцям, особливо маленьким, які живуть в Естонії, зацікавитися народними святами та українською народною культурою. Така гра дає змогу в ролі свого героя емоційно пережити досвід народних свят, отримати приємні та яскраві спогади від народної культури та спілкування з людьми. За допомогою неї ми хочемо пробудити цікавість до українських свят, обрядів та традицій.

Лідія ЖИТНИК, м. Сілламья

«Червона рута» в канадській школі

На годиннику 8:30, і в Католицькій середній школі імені Архиспископа Йордана, що на околиці канадського міста Едмонтон, починається навчання. Здається, нічого дивного: мелодійний дзвінок закликає учнів до класу, коридори вмить порожніють. Зашурхотіли книжки, почулися тихі кроки вчителя. Аж раптом з-за дверей долинають перші акорди «Червоної Руги», і це зворушує за вісім тисяч кілометрів від України. Влодко Бойчук ніколи не забуває прихопити на урок акордеон і гітару, адже співати українських пісень – саме те, чого його дев'ятикласники з нетерпінням чекають кожного разу.

Уже 19 років він викладає в рамках української двомовної програми (Ukrainian Bilingual Program), що популяризує українську мову та культуру в канадській провінції Альберта. Наразі понад 800 учнів, значна частина яких походить зі змішаних українсько-канадських родин, навчаються за нею. Започаткували таку програму майже півстоліття тому саме в Едмонтоні, і наразі вона доступна в трьох найбільших шкільних радах Edmonton Catholic School District, Elk Island Public Schools та Elk Island Catholic Schools. До однієї з них належать і старшокласники середньої школи імені Архиспископа Йордана, де працює Влодко Бойчук. Викладання предметів українською мовою відбувається у відсотковому співвідношенні до загального часу навчання. У початковій школі його найбільше – до 50 % викладання таких предметів, як «Українська мова», «Релігія», «Математика», «Суспільствознавство або Суспільні науки», ведеться українською мовою. Відтак відсоток зменшується, і в середній школі (7–9-ті класи) до 25 % викладання ведеться українською мовою. У старшій школі цей показник – 15 %. Під час занять у рамках Ukrainian Bilingual Program учні, зокрема, вивчають історичні й сучасні аспекти української мови, обговорюють політичні, спортивні та культурні події в Україні, а також слухають українську народну та сучасну музику. Влодко Бойчук вітається зі своїми учнями, а їх за партами десятеро, українською. Ті енергійно відповідають. Сьогодні урок українського творчого мистецтва, і дехто відразу запитує, коли можна буде співати. Це обов'язкова частина уроку, але спочатку вчитель просить дев'ятикласників трохи розповісти про себе. Більшість із них із легкістю дає раду цьому завданню, подекуди, щоправда, домішуючи англійські слова в розповідь. Влодко Бойчук лагідно просить використовувати українські відповідники. «Вибачте, пане вчителю», – майже хором лунає у відповідь. Кілька хвилин учні активно обговорюють уроки, сімейні традиції, хобі та кухню, а саме улюблені страви. «Вареники!» – вигукують вони наперебій і здивовано перешіптуються, довідавшись про те, що в Україні можна посмакувати варениками із солодкими начинками. Вони звикли, що в місцевих супермаркетах можна легко знайти вареники з картоплею, часником чи сиром. Але жоден з них ніколи не був в Україні. Учні, однак, сподіваються це надолжити, а поки планують майбутню подорож з учителем. Вони вже мали змогу трохи дослідити побут і традиції українців під час відвідин Українського Села – музею

просто неба, що відтворює життя та побут першопрохідців у східно-центральної Альберті.

Влодко Бойчук виїхав з України в Канаду 1990 року й тривалий час присвятив вивченню українського фольклору, здобувши ступінь магістра в університеті Альберті. Його захоплення врешті стало роботою, і зараз він щодня ділиться з учнями своїми знаннями, намагається вигадувати для них якісь цікаві домашні завдання й у такий спосіб прищеплювати любов до музики й співу. Сьогодні нетипове домашнє завдання – учням треба було переглянути музичні кліпи популярних співаків та гуртів, серед яких: Океан Ельзи, Тартак, Руслана, BoomBox, Друга Ріка та інші. Вони оцінювали емоційну складову пісень, популярність, оригінальність виконання та навіть операторську роботу. Дев'ятикласники виставляли оцінки виконавцям і ділилися думками про те, що вони б удосконалили й взяли собі на озброєння, адже скоро їм потрібно буде записати на відео пісню про рідну школу. Після активного обговорення їх чекає винагорода: Влодко Бойчук виймає гітару і починається спів. У вчителя великі плани на своїх підопічних. «Намагаюся наразі заохотити старшокласників, щоб організувати український інструментальний гурт, який зможе на випускному бенкеті зіграти та заспівати кілька українських пісень», – говорить він. Проте учні української програми вивчають не лише співу. На уроках Влодка Бойчука вони також обговорюють політику, спорт та актуальні події. Так 2014 року школярі працювали над проектом про Революцію Гідності. Їхнім завданням було дізнатися якомога більше про те, що відбувається в Україні. Амбер Жила, одна з учениць Бойчука, згадує, що це дослідження «відкрило їй очі», адже вона не знала, як Революція змінила життя країни.

Бойчук каже, що школярі – головне джерело його натхнення: кілька років тому він захоплено побачив, як один з його учнів управно грає на гітарі, і це мотивувало його навчитися також. Зараз він може виконати близько 60 сучасних та народних пісень.

Серед труднощів, що подекуди постають перед учнями двомовної програми, є розмежування старого та сучасного стилю української мови. Оскільки тисячі українців емігрували в Канаду в 1890-х та на початку 1900-х років, вони привезли із собою не лише знання про освоєння земель, а й мову того часу, вони її дбайливо оберігали протягом століття. Українська мова в Канаді має низку прикметних особливостей порівняно із сучасною розмовною українською.

Тут вареники називають «пирогами», вечірку – «забавою», а дідуся – «дідо». Це пояснюється тим, що після від'їзду новоприбулі мали небагато можливостей спілкуватися з родичами, котрі залишилися на Батьківщині, та й надійних засобів зв'язку на початку ХХ століття було мало. А поза тим, українська мова в Канаді протягом багатьох років зазнавала потужного впливу англійської та французької. Влодко Бойчук сприймає це, зрештою, як виклик. Він вважає, що дітям важливо знати як літературну українську мову, так і місцевий «український діалект», поширений у західній Канаді. «Я готую їх до того, щоб вони

Зліва направо: Н. Наявко, В. Бойчук, В. Рімер

могли спілкуватися й зі своїми далекими родичами із сучасної України, і розуміти своїх бабусь і дідусів, які розмовляють дещо застарілою українською», – стверджує вчитель.

Як у Канаді почали викладати українською мовою? Ураховуючи, що лише в одній провінції – Альберті – понад 29 500 мешканців називають її рідною, це питання було нагальним.

А тому 1971 року Клуб професіоналів і підприємців Едмонтону створив мультикультурний комітет, що взяв за мету захистити

українську мову та надати можливість українцям Канади надавати дітей на навчання до двомовних шкіл. Після численних перемовин із тодішнім урядом їм вдалося досягти консенсусу й, здавалося б, перемога була близько. Однак політика – річ непередбачувана, і до влади прийшла інша політична сила. Але українське питання було розв'язане вже за два роки. А у вересні 1974 року українською стали послуговуватися на уроках у восьми школах Едмонтону. І перші 125 учнів розпочали навчання за двомовною українською програмою в Альберті. Це дало поштовх до виникнення інших подібних програм: польських, китайських, іспанських. 2017 року при Міністерстві освіти Альберти також починає працювати радниця з українських питань Наталія Наявко. Вона забезпечує школи, де вивчають українську, навчальними програмами від дошкілля до 12-го класу та ресурсами для їхньої реалізації; організовує заходи з професійного розвитку вчителів української мови, а також просуває проекти шкільного партнерства між школами з українськими двомовними програмами навчання в Альберті та загальноосвітніми навчальними закладами Львівської області.

Чого варто повчитися в канадській шкільній системі? «В Альберті всі учні мають планшети з доступом до Інтернету», –

розповідає мовна радниця. Для ефективного навчання створюються онлайн-класи (Google Classroom), де вчителі розміщують завдання. Поцікавитися, чим саме зайнята їхня дитина, можуть і батьки через спеціальний кабінет. «Технології використовуються й на уроках: діти збирають і аналізують інформацію, проводять дослідження, створюють завдання до теми,

презентують власні висновки іншій групі чи класу. Як бачимо, усі ці завдання вимагають від учнів певних умінь: аналізувати,

презентувати свої дослідження, аргументувати власну точку зору», – зазначає Наталія Наявко. Варто також згадати досвід Альберти щодо інклюзії.

«Особливими освітніми потребами в Альберті визначають власне випадки аутизму, гіперактивності», – звертає увагу Наталія Наявко та ділиться практичними порадами, що використовуються у школах.

«Якщо в класі початкової школи навчається до п'яти дітей із серйозними освітніми потребами, то разом з учителем працює помічник, робота якого фінансується державою. Кожна дитина має свій план роботи, що містить як цілі навчання, так і інформацію про успіхи, яких досягли учні. Перед початком навчального року вчитель і асистент обговорюють план роботи й узгоджують дії. У початкових класах часто можна побачити ігрові куточки з м'якими подушками, кріслами, а на полицях – книжки й конструктори. У початковій школі в Альберті учням також пропонують особливий стілець: він круглий і на ньому можна рухатися, крутитися й хитатися».

Олена ГОНЧАРОВА, м. Едмонтон
<https://bit.ly/2KGbFBT>

БОЛЮЧА ТЕМА

Ні, не «ВСЁ ПОЗВОЛЕНО»!

Заява редакції сайту «Кобза - українці Росії» з приводу вироку Юрію Дмитрієву 29 вересня 2020 року

2020 року Верховний суд Республіки Карелії, розглянувши справу керівника місцевого відділення «Меморіалу» Юрія Дмитрієва, скасував рішення Петрозаводського міського суду, що за сфальшованими правоохоронцями звинувачення засудив відомого історика до трьох з половиною років позбавлення волі, і призначив йому 13 років колонії суворого режиму. Засідання відбувалося без участі основного адвоката Дмитрієва, а його інтереси представляв адвокат за призначенням, який мав лише два дні на ознайомлення зі справою. Після засідання він втік від преси, щоб не відповідати на її запитання.

Так звана «Справа Юрія Дмитрієва» з самого початку постійно була та залишається в центрі уваги як російської, так і світової громадськості, адже ім'я Дмитрієва пов'язане насамперед з виявленням ним розстрільного полігону в урочи-

щі Сандармох, поблизу міста Медвеж'єгорська в Карелії. Дмитрієвим та його соратниками, які теж пізніше зазнали переслідувань з боку російської влади, були знайдені й досліджені 236 колективних могил, де містяться більше шести тисяч тіл людей різних країн і національностей, страчених у роки сталінського Великого терору. Завдяки цьому Сандармох у Росії став ще одним світовим символом нечуваного за своїми масштабами та жорстокістю злочину проти людства, як і Бабин Яр в Україні. Тож не можна не погодитися з тими, хто вважає, що причиною карного переслідування Дмитрієва стала його дослідницька та публічна діяльність, яка досягнула такого суспільного рівня, що фактично перетворила Дмитрієва на фігуру масштабу академіка Андрія Сахарова чи Махатми Ганді.

Зусиллями Дмитрієва в Сандармосі створено тепер народний меморіал жерт-

вам сталінізму. У ньому є й український хрест «Убієнним синам України». Дмитрієв особисто освятив гасло меморіалу, воно звучить так: «Люди, не убивайте друг друга». Цей заклик став символом усіх демократів Росії, що засуджують сталінізм, репресії й тоталітаризм.

Влада «оцінила» вплив історика на суспільство та перейшла в контрнаступ. Дмитрієва звинуватили в педофільії та порнографії – випробуваний чекістами прийом викликати обурення суспільства й налаштувати його проти звинуваченого ще на самому початку слідства. До того ж такі справи розглядаються в суді, як правило, у закритому режимі, а підсудного до суду роками тримають у СІЗО, що полегшує роботу прокуратури. Хоча проведені експертизи довели абсурдність висунутих звинувачень і Дмитрієв був виправданий судом, у червні 2018 року його знову заарештували, відкривши нову справу.

Навність політичного переслідування, замаскованого під кримінальне, була очевидною. Та ані неодноразові звернення до високопосадовців відомих діячів культури, політики, релігії, ані пікети небайдужих громадян, ані увага до процесу в справі Дмитрієва світових ЗМІ, ані навіть 3,5 роки, що, заплющивши очі на факти, «натягнув» історико Петрозаводський міський суд, не зупинили кремлівську верхівку на чолі з фактичним нащадком катів Сандармоху, головним «чекістом» Росії Володимиром Путіним.

Вирок Верховного суду Карелії вражає своєю маніакальною мстивістю й жорстокістю, навіть член Ради при президенті РФ з прав людини Микола Сванідзе зауважив: «Це смертний вирок для літньої людини, 13 років суворого режиму. Це реальний термін з практично умовного, коли він повинен був скоро вийти. Це абсолютно безпрецедентно, злобно, безжалюбно, нещадно, жажливо, репресивно. 100 % політична справа».

Реакція сайту «Кобза – українці Росії» висловлює свій рішучий протест проти репресивного, політично заангажованого вироку Юрію Дмитрієву й вимагає, спираючись на підтримку своїх читачів-громадян Росії, нового, об'єктивного перегляду його справи.

Ми, як і демократична світова спільнота, також вважаємо справу Дмитрієва політично мотивованою частиною війни Кремля з пам'яттю про сталінські репресії.

Звертаємося особисто до президента Російської Федерації Володимира Путіна:

«Пане Президенте! До Вас неодноразово в справі Дмитрієва зверталися історики, правозахисники, політики, нащадки жертв репресій – як із Росії, так із-за кордону – з вимогою зняти з Юрія Дмитрієва надумані звинувачення. Усі вони були Вами проігноровані. Отже, знакова й резонансна справа Дмитрієва ще раз вказує на репресивний характер Вашого правління, залежність усупереч Конституції судів і прокуратури Росії від прямих наказів з Кремля.

Жорстоким вироком Юрію Дмитрієву Ви намагаєтеся приховати сталінські злочини, а також залякати тих, хто не підтримує офіційне трактування історії радянської епохи. Враховуючи популярність Дмитрієва в колах інтелігенції, Ви, здається, бажаєте цим вироком дати ляпаса російській інтелігенції та залякати її. Але ми впевнені, що результат буде прямо протилежним – інтелігенція зміцнить свої лави в боротьбі за правду та справедливість. виправдання сталінських репресій у XXI столітті не пройде! Дмитрієв буде на свободі!

Українські активісти Росії добре пам'ятають схожі переслідування тих, хто відстоював закріплені за громадянами Конституцією РФ права. Ліквідації федеральних та регіональних організацій українців Росії також супроводжувалися судовими рішеннями за надуманими причинами. Українці Росії добре розуміють «кухню» політичних судів у Росії, адже наші федеральні об'єднання – Об'єднання українців Росії (ОУР) та Федеральна національно-культурна автономія українців Росії (ФНКА УР) – були ліквідовані судами за Вашого правління ще задовго до окупації Криму. Тому наша підтримка – на боці несправедливо засудженого Юрія Дмитрієва.

Так сталося, що Дмитрієв став знаковою фігурою інтелігенції, він добре відомий навіть за межами Росії, і саме тому Ви вирішили втоптати його ім'я в багнюку, а його самого на довгі роки зачинити за ґратами. Фактично своєю діяльністю Дмитрієв активно ставив під сумнів той постулат Росії, що «влада може все», що вона «трансцендентна», «від Бога» і що влада ніколи не виправдовується за свої діяння й помилки в минулому, а якщо потрібно, то й активно приховує або фальсифікує минуле. Мати альтернативний погляд на історію в Росії – це кримінальний злочин, занесений прямо в законодавство, знову ж, за Вашого правління.

У більш загальному контексті діяльність Юрія Дмитрієва стала поперек історично укоріненого нігілістичного принципу російського підпілля, що Достоевський, рішуче його засуджуючи, сформулював як «всё позволено». Принципу, що розв'язав нечуваний до цього у світовій історії більшовицький терор, сприяв нищенню релігії та культури, сприяв початку Другої світової війни та безлічі локальних воєн після неї, зокрема й останні війни в Україні, Сирії, Лівії та окупація Грузії та Молдови. Дмитрієв, в основі своїй праведник, християнин і правдолюб, відкрито виступив проти цього «принципу» й отримав відповідь від фактичних ідейних нащадків Леніна-Сталіна-Троцького-Дзержинського-Єжова-Ягоди-Андропова і Вас, Володимире Володимировичу. Справа Юрія Дмитрієва зайвий раз підкреслює, що історичні корені більшовизму все ще залишаються однією зі складових частин російської влади та її внутрішньої і зовнішньої політики.

Нині Росія виділила 100 мільйонів доларів на просування своєї концепції меморіалу Бабиного Яру в Києві, але водночас творця народного меморіалу в Сандармосі Ви, пане Президенте, захо-

Юрій Дмитрієв на мітингу біля Козацького хреста «Убієнним синам України» (Сандармох, 2008).
Фото Сергія Шевченка

вали у в'язницю. Але Сандармох і Бабин Яр за історичною значимістю є зів'язаними явищами однієї епохи. Ось яскравий приклад того, що називають війною історичних пам'ятей. У ній задіяно все – гроші, ідеологія, тиск, кров, підтасовки, приховування правди, аби лише довести, що твоя держава була найсвятішою в історії. Як може бути святою держава, що знищила десятки мільйонів власних громадян і постійно окупувала території інших народів? Держава, що руйнувала храми й палила архіви?

Ви – правитель історично християнської країни, але не бажаєте поклонитися десяткам мільйонів жертв тоталітаризму – селянам, робітникам, інтелігентам, священикам, філософам, літераторам, а натомість хочете ствердити в російському суспільстві чекістський принцип «всё позволено». За яким, заради химерних ідей комунізму, що не спрацювали ніде у світі, була фактично жорстоко знищена вся дореволюційна Росія.

Як представники тієї самої інтелігенції, яку нищили Ваші попередники і якій оголосили війну Ви, ми рішуче засуджуємо цей самовбивчий для нації «принцип». І саме тому справа Дмитрієва далеко виходить за межі долі окремого громадянина й резонує як заклик до світової, уселюдської справедливості й честі.

Ми віримо, що Дмитрієв буде на свободі й спокійно завершить справу свого життя»

Світлий слід Тараса Мельничука

29 березня минуло 25 років з того часу, як завершилося земне життя Тараса Мельничука, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка та премії ім. В. Сосюри, талановитого поета, який уписав свою творчість на найвищих орбітах світового мистецтва художнього слова.

Його життя було коротким і трагічним – протривало всього 58 років, а зрілий період його, коли талановитий митець міг би написати твори, гідні світового пошанування, – це два ув'язнення й примусове лікування в психіатричних лікарнях і спецдиспансерах та постійна увага органів КДБ.

Так судилося, що за життя він видав усього три поетичні книжки «Несімо любов планеті», «Князь Роси», «Чага» та ще дві за кордоном – «Із-за ґрат» та «Строфи із Голгофи».

На жаль, пам'ять про Тараса Мельничука гідно не пошанована нашою державою, за незалежність якої він так пристрасно боровся. Те, що зроблено, – результат ініціатив та праці друзів Тараса, прихильників його поезії та послідовників у літературі. Але те, що ми маємо, – свідчення справді народної любові до геніального поета.

Ось ці квіти безсмертники, що вплелися у вінок його слави.

1992 року вийшов документальний телевізійний фільм «Тарас Мельничук. Доля і слово».

2000 року у Вижниці відбулася презентація антології присвят Тарасові Мельничуку «На княжих росах побратимів скарб».

2008 року у Вижниці опубліковано книгу «Князь вільного слова», упорядковану Манолієм Попадюком і Віктором Максимчуком.

2018 року в Косові вийшла книжка «Тарас Мельничук у спогадах Миколи Близнюка: інтерв'ю Василя Глібчука»; у Івано-Франківську – спогадове видання «Бурлака», упорядковане Євгеном Бараном та Мирославом Лазаруком, а також альманах «Каміння покоління».

Щороку 19 серпня, на День міста, у Коломиї вручають міську літературну премію імені Тараса Мельничука; 29 березня, у день

смерті поета, у Чернівцях відбувається вручення літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука; 14 жовтня в Івано-Франківську відбувається літературний фестиваль імені Тараса Мельничука «Покрова».

2018 року видавництво Discursus за підтримки Українського культурного фонду створило віртуальний музей-архів Тараса Мельничука, де у вільному доступі розміщені нещодавно віднайдені рукописи поета, світлини та інші матеріали, пов'язані з його постаттю.

Пам'ять про поета зберігають літературний музей Тараса Мельничука у Вижниці (Вижницька ЗОШ І–ІІІ ст. ім. Ю. Федьковича), відкритий 2005 року, літературно-меморіальний музей Тараса Мельничука в Уторопах (Уторопський лицей, 2012) та кімната-музей (2008) у Коломийській дитячій бібліотеці № 2.

1997 року на подвір'ї Уторопської школи було встановлено пам'ятник Тарасові Мельничуку, автори якого Володимир та Марина Римарі. Барельєф поета є на будинку в Терасному провулку у Вижниці.

Видатному поетові встановлено й кілька меморіальних дощок, зокрема, на Яблунівській школі, де навчався Мельничук; у Косові на будинку редакції районної газети, де він працював; на Коломийській дитячій бібліотеці № 2, названій його іменем; на студентському гуртожитку в Чернівцях (2015).

Його іменем названа одна із коломиїських вулиць та провулок у Вижниці.

Віriamo, що пам'ять про великого українського поета збережеться й у іншому: конкурсах його імені, іменних стипендіях, відзначенні пам'ятних дат його життя, до останку відданого рідній землі та українському народові.

Марія ПОРОХ,
членкиня Клубу інтелігенції
ім. І. Пелипейка та РО «Просвіта», м. Косів

Пам'ятник Т. Мельничуку на подвір'ї
Уторопського лицю

Засновник – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Реєстраційне свідоцтво
№ 352-24ПР, серія ЧГ,
від 6 березня 2007 року
Р/р 31253365108946 НДУ ім. М. Гоголя
код 02125668 ДКСУ м. Київ
МФО 820172

(благодійний внесок на розвиток Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:

Онищенко Н. П., редакторка,
Бойко О. Д., докт. політ. наук, проф.,
Мельничук О. В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Астаф'єв О. Г., докт. філол. наук, проф.,
Михед П. В., докт. філол. наук, проф.,
Самойленко Г. В., докт. філол. наук, проф.
Макет, верстка та коректура – Бобрик Д. М.

Адреса редакції:

Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою, кімната 210
вул. Графська, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
diaspora@ndu.edu.ua

<http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/tsentr-gumanitarnoji-spiivpratsi-z-ukrajinskoju-diasporoyu/vidannya-ukrajinskij-dim>